

SSAD

Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi

ISSN 2587-2621

Volume 5 Issue 1, March 2021

sisaddergi@gmail.com

Makale Türü/Article Type: Araştırma/Research

Makale Gönderim Tarihi/Received Date: 22.12.2020

Makale Kabul Tarihi/Accepted Date: 22.01.2021

DOI: 10.30692/siad.849799

BÜTÜNCÜL KENTSEL KORUMA YAKLAŞIMI: PERA/BEYOĞLU*

Holistic Urban Conservation Approach: Pera/Beyoğlu

Beste Seda AYDIN

İstanbul Arel Üniversitesi

Mimarlık Anabilim Dalı

ORCID ID: 0000-0002-2098-0603

bestesedakaya@gmail.com

Gülferah ÇORAPÇIOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi

İstanbul Arel Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı

ORCID ID: 0000-0002-4748-3009

gulferahcorapcioglu@arel.edu.tr

Atıf/Citation: Gülferah Çorapçioğlu, Beste Seda Aydın (2021), "Bütüncül Kentsel Koruma Yaklaşımı: Pera/Beyoğlu", *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.5, S.1 Mart 2021 s.113-128.

Öz: Tarihsel gelişim sürecinde oldukça önemli bir yer tutan Beyoğlu/Pera Bölgesinde XIX. yy. batılılaşma dönemiyle birlikte yaşanan değişim ve yenilikler, yeni yapılaşmalarda da kendini göstermiştir. Bu dönemde bölgede inşa edilen kargir çok katlı konut yapılarının büyük bölümünün günümüze ulaşmış olmasıyla birlikte, sosyal, kültürel ve ekonomik nedenlerle bölgede yaşayan nüfusun değişime uğradığı, farklı işlevlerle kullanılan veya işlevsiz kalan yapılarda koruma sorunları oluştuğu ve sokak/mahalle ölçeğinde doku bütünlüğünün bozulduğu görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmada; yerleşme ve yapı ölçeğinde detaylı envanter çalışması yapılması ve sonuçların değerlendirilerek mahalle ölçeğinde bütüncül koruma önerileri geliştirilmesi önerilmektedir. Önerilen bu yöntemle mevcut ve süregelen bozulmaların iyileştirmesi ve durdurulması hedeflenmektedir. Buna yönelik olarak; Beyoğlu İlçesi, Kuloğlu Mahallesi, 480 ve 476 numaralı yapı adaları örneğinde, 41 adet parselde belgeleme çalışması yapılmıştır. Çalışmada Türkiye Kültür Envanteri Projesi (TÜBA-TÜKSEK) kılavuzunda belirtilen ilkeler doğrultusunda; çoktan seçmeli değerlendirme sistemiyle sorgulanan yerleşme ve yapı ölçeğinde iki ayrı kentsel mimarlık envanter fişi kullanılmış, her parselde ait kroki ve fotoğraf albümü fişlerden bağımsız dosyalar halinde envanter ekinde verilmiştir. Fişlerde sorgulanan mevcut dokuda yer alan yapıların fiziksel ve işlevsel özgülük ölçütleri tablo ve grafikler ile değerlendirilerek mevcut doku

* Bu çalışma İstanbul Arel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı'nda Haziran 2018 tarihinde Beste Seda Aydın tarafından Gülferah Çorapçioğlu danışmanlığında yazılan "Batılılaşma Sürecinden Günümüze Pera Beyoğlu İlçesi; 480 ve 476 Numaralı Yapı Adaları Örneğinde Bir Koruma Önerisi" isimli tezden üretilmiştir.

bütünlüğündeki bozulma oranları ortaya konmuştur. Bozulma nedenleri tartışılarak mimari mirasın korunması sürecinde bütüncül yaklaşımın ve mirasın çağdaş yaşama entegre edilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler : Beyoğlu/Pera, Kültür Mirası, Bütüncül Koruma, Belgeleme.

Abstract: In Beyoğlu / Pera region, which has a significant place in the historical development process, the changes and innovations experienced in many areas with the 19th century westernization period directly affected the architecture. The multi-storey residential buildings that have emerged during this period in the region have started to be built as kargir and have mostly survived to the present day. When the current situation is considered, it is seen that the use of these structures with incompatible and unhealthy functions as a result of differentiation of the population living in the region due to social, cultural and economic reasons, causes conservation of street and neighborhood scale and causing damage to existing tissue integrity. The first step of effective conservation is to document the cultural assets to be preserved and to document and document the buildings in the study area and to protect them in a holistic way by integrating them in a modern way. To address Beyoğlu district, Kuloğlu Quarter, 480 and 476 numbered structure TUBA island in conduit with high-Turkey Cultural Inventory Project in accordance with the principles specified in the manual; Documentation studies have been started by using two separate urban architecture inventory receipts in the settlement and building scale, which already includes evaluation system. A total of 41 parcels were placed in the settlement and settlement. Sketch and photo album belonging to each plot are given in inventory annexes as independent files. As a result of the inventory study, the "physical" and "functional specificity" criteria questioned in the papers were evaluated with tables and graphs, the deterioration rates in the existing texture integrity were explained, and the importance of a holistic approach and integrating the heritage into contemporary life has been emphasized.

Keywords : Pera/Beyoğlu, Culturel Heritage, Holistic Conservation, Documentation.

GİRİŞ

Tarihsel gelişim sürecinde önemli yer tutan Beyoğlu diğer adıyla Pera Bölgesinde ilk geniş çaplı yerleşim Osmanlı'nın İstanbul'u almasıyla gerçekleşmiştir. Surların işlevini kaybetmesi sonucu Galata Bölgesinin üst kısımlarına doğru çıkan Cenevizliler ve Bölgeye gelen Türklerin inşa ettiği evlerin Asmalı Mescit (Tünel) Mahallesi'nde olduğu bilinmektedir. Bu tarihten başlayarak Galata'nın ticaret bölgesi olması ve yabancıların İstanbul'da elde ettiği ayrıcalıklar bölgeye çekicilik kazandırmış, bunun sonucunda farklı toplumlar kendi kültür ve yaşam tarzlarını Osmanlı kültürü ile bütünleştirerek Pera'da farklı bir mimari çevrenin oluşmasına neden olmuşlardır (Eyice 1950, s.204). Batılılaşma döneminde öne çıkan batı kültürü ve ortam direk olarak mimariyi etkilemiş, özellikle XIX. Yüzyılda önce sıra evlerin, ardından apartmanlaşmanın başlaması İstanbul için büyük ve köklü bir yenilik olarak kabul edilmiştir (Güncan, 1993, s.56). Bu değişim toplumsal statüsünün modernleştirilmesi adına özellikle nüfusun yoğun olduğu Beyoğlu ve çevresinde başlamıştır (Demirarslan, 2007, s.112). Bu dönemde, yeni yerleşmeler için iskân alanlarının genişletilmesi klasik mahallenin parçalanma sürecini hızlandırmış, farklı kültürlerin bir araya geldiği yeni yaşam biçimleri doğmuştur (Kılıç, 2009, s.29). Elçilik binalarını inşa etmek amacıyla ülkeye gelmiş yabancı mimarlar konut, pasaj vb. yapı gruplarının yanı sıra görkemli ve önemli diğer yapı tiplerinde de eserler vermiştir (Durudoğan, 1998, s.166). Elçiliklerin ve renkli bir yaşantının odak noktasını oluşturan sarayların yanı sıra görkemli konutlar, yabancı gezginleri ağırlayan oteller, postane, telgrafhane gibi yapılar, Pera Bölgesini özellikle XIX. yüzyılın ikinci yarısında, Avrupa başkentlerinin küçük bir örneği haline getirmiştir (Sakaoğlu, 1994, s.212). Pera, her zaman için Avrupa kültürünü İstanbul'da sergileyen, bunu yapı türleri ve mimariye yansıtan bir nitelik taşımıştır. İlk tiyatro, ilk belediye, ilk oteller, elçilikler, restoranlar, pasajlar, kilise, sinagog vb. dinsel yapıların yanı sıra, Osmanlı geleneksel yaşam düzeni dışına çıkan ilk konut uygulamaları da burada görülmüştür. Tarihsel süreçte bölgede görülen fiziki değişimler, yaşanan sosyal değişimlerden büyük ölçüde etkilenmiştir. XIX. yüzyıl boyunca Levanten ve diğer gayrimüslimlerden oluşan nüfus, XX. yüzyıl içerisinde giderek Müslüman nüfusunun lehinde farklılık göstermiştir. Bölgede 1914'lere kadar süren canlılık, sosyal yapının yavaş yavaş değişmesiyle birlikte sönmeye başlamıştır (Akın, 1994, s.212). Beyoğlu, İstanbul'un batıya bakan yüzü olma özelliğini Cumhuriyet Dönemine de taşıyarak, yaşam biçimi ve sosyal etkinlikleriyle sürdürmüştür. Bölgede kullanıcı profilini dönemin avukat, doktor ve mimarlarının oluşturduğu

seçkin bir çevre yaratılmıştır (Başat, 2007, s.37). 1950'li yıllardan sonra ise, kullanıcıların kentin yeni gelişen alt merkezlerine dağılması Beyoğlu'na olan ilgiyi azaltmıştır. 1970-90 yılları arasında eğlence kültürüyle anılmaya başlayan Beyoğlu, giderek bir çöküntü bölgesine dönüşmüştür (Dökmeci ve Çıracı, 1990, s.62). Bu durum 1990'lı yıllarda İstiklal Caddesinin yayalaştırılmasıyla değişmeye başlamış, cadde yeni bir alışveriş ve kültürel aktivite aksı işlevi kazanmıştır (Kardaş, 2004, s.36). Sanat galerileri, zincir yeme-içme mekanlarının faaliyete geçmesi fiziksel çevrede, etkinliklerde ve kullanıcı profilinde değişiklikler yaratmıştır (Başat, 2007, s.55).

Tarihsel süreçte geçirdiği değişimlerle oldukça dikkat çekici olan Pera Bölgesi yukarıda değinildiği gibi, birçok araştırmacı tarafından incelenmiş ve bilimsel araştırmalara konu olmuştur. Beyoğlu/Pera'nın mimari karakterinin vurgulandığı, değişim ve etkileşimlerin araştırıldığı çalışmaların yanı sıra, bölgedeki mimari mirasın korunması sorunlarının İstiklal Caddesi ana aksı doğrultusunda ele alındığı çalışmalar da yapılmıştır. Günümüzde mevcut durum incelendiğinde ise, ana aks üzerinde yer alan tescilli yapıların özgün işlevleri dışında kullanılsalar dahi, fiziksel özgünlüklerini koruyabildikleri, ancak bölgedeki koruma sorunlarının ana aks dışında kalan ara arterlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Sosyal, kültürel ve ekonomik nedenlerle, bölgede yaşayan nüfusun farklılaşması sonucunda işlev değişimlerinin gündeme geldiği ara arterlerde, durumdan özellikle sivil kültür mirası örneklerinin olumsuz etkilenerek mimari dokuda sokak ve mahalle ölçeğinde koruma sorunları oluştuğu ve bu doğrultuda doku bütünlüğünün zedelendiği gözlemlenmektedir. Bu nedenle bölgedeki koruma sorunlarının bütüncül koruma yaklaşımlarıyla ele alınmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Günümüz koruma anlayışında 'bütüncül koruma' yaklaşımı sıklıkla gündeme gelmekte, ulusal ve uluslararası ölçekte korumanın temel ilkelerinden biri olmayı sürdürmektedir. Koruma sınırlarının genişletilmesi, yalnızca büyük sanat eserlerini değil, zamanla kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de kapsaması ve korunacak binaların çevreleri ile birlikte ele alınması anlayışı ilk olarak, 1964 yılında Venedik'te yapılan; tarihi anıtların korunması ile ilgili mimar ve teknisyenleri II. Uluslararası kongresinde kabul edilen Venedik Tüzüğü'nde dile getirilmiştir (Ahunbay, 1996, s.150). XX. yy. başlarından itibaren kültürel mirasın korunması doğrultusunda kurallar belirleyen uluslararası sözleşmeler, öncelikle tek yapı ölçeğindeki eserlerin korunmasına yönelik yaklaşımlar belirlerken, ilerleyen süreçte bu çerçeve genişletilmiş, koruma olgusuna yapı ve yakın çevresi ile alan ölçeğine giden boyutta, daha kapsamlı ve bütüncül bakılmasının gerekliliği ortaya konmuştur (Kan, Binan, 2014, s.94). 28 Kasım 2011'de Paris'te yapılan 17. ICOMOS Genel Kurulunda kabul edilen; tarihi kentlerin ve kentsel alanların korunması ve yönetimiyle ilgili Valetta İlkeleri'nde "Kültür mirasının korunması ve değerlendirilmesinden sorumlu kuruluşlar becerilerini, araçlarını, eğilimlerini ve çoğu kez planlama sürecindeki rollerini geliştirmelidirler" vurgusu yapılarak; ICOMOS'un Uluslararası Tarihi Kentler ve Köyler Komitesi (CIVVIH), Washington Tüzüğü (1987) ve Nairobi Tavsiyesindeki (1976) yaklaşım ve düşünceleri güncellenmiştir. Yapılan değişiklikler sonucunda, kültür mirası kentsel alanın dar kapsamından çıkarılmaktadır. Konuya bölgesel ölçekten bakılarak; süreklilik ve kimlik gibi somut olmayan değerler, kamusal alanın toplum ilişkilerindeki rolü, bütünleşme ve çevresel etki gibi diğer sosyo-ekonomik etkenler konularında farkındalık yaratılmaktadır (Ahunbay, 2013).

Beyoğlu Bölgesi 1993 yılında sit alanı ilan edilmiştir. Ancak bu tarihe kadar yalnızca, anıtsal yapıların ve önemli sivil yapıların tescil edilmesi sonucunda, bölgede yer alan sivil orta sınıf konut alanı mirasının önemli bir bölümü kaybedilmiş ve/veya bu yapıların özgün karakteristik özellikleri zarar görmüştür. Bu sonuçlar sadece mülk sahiplerinin gerçekleştirdikleri olumsuz uygulamalar ile ortaya çıkmamış yönetsel boşluklardan kaynaklanan plansız imar uygulamaları ile çok sayıda mimari miras yitirilmiştir (Dinçer vd., 2009, s.10). Kentsel gelişme baskısı altında olan İstanbul'un tarihi miras alanlarının bütüncül olarak koruma altına alınmakta gecikilmiş olması sonucunda; koruma çalışmalarının önündeki zorluklar da artmıştır. Buna bağlı olarak Beyoğlu'nda gözlemlenen koruma sorunlarının öncelikle toplumsal yapının değişmesinden kaynaklanan işlev değişimlerine bağlı olduğu görülse dahi, aslında sorunsalın, daha farklı boyutlarının olabileceği ve bu nedenle konunun geniş ölçekte, bütüncül koruma yaklaşımları ile

ele alınmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada Beyoğlu Bölgesinin korunması ve rehabilitasyonu doğrultusunda yürütülen faaliyetlerin tek yapı ölçeğinde değil, bölgesel ölçekte ele alınmasının önemini ortaya koymak amacıyla, seçili yapı adalarında mevcut durum tespit, belgeleme çalışmaları yapılmıştır. Belgeleme aracı olarak kullanılan envanter fişlerindeki sorgulama seçeneklerinden elde edilen sonuçlar değerlendirilerek alanın rehabilitasyonu için yapılması gerekenler, ayrıca mimari mirasın korunmasında tescil, belgeleme ve mirasın çağdaş yaşama entegre edilmesinin önemi ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın Beyoğlu İlçesinde yaygınlaştırılarak sürdürülmesi alanda yapılacak koruma amaçlı projelerin içinde ele alınması hedeflenmiştir.

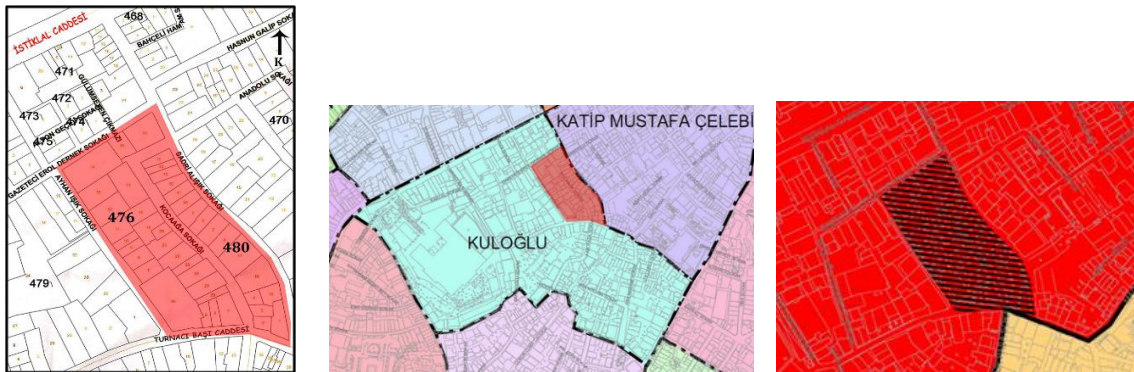
Yöntem

Çalışmanın veri toplama sürecinde, Beyoğlu Belediyesi - Koruma Uygulama ve Denetleme Bürosu (KUDEB), aracılığı ile ulaşılan ilgili güncel dokümanların değerlendirilmiştir. Güncel verileri içeren envanter çalışmasının eksikliği tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında Beyoğlu İlçesi, Kuloğlu Mahallesi 476 ve 480 numaralı yapı adalarında, Türkiye Kültür Envanteri Projesi (TÜBA-TÜKSEK) kılavuzunda belirtilen ilkeler doğrultusunda; çoktan seçmeli değerlendirme sistemi içeren kentsel mimarlık envanter fişleri kullanılarak belgeleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Envanter içeriğinde yer alan sorgulama seçenekleri ile değerlendirilen yapılara ait güncel detaylı verilerin dökümü yapılmış, yapıların fiziksel özgünlük ve sağlamlık durumları ortaya konmuş, mevcut işlevleri tespit edilmiştir.

Çalışma Alanı: Tanım, Sınırlar ve Analizler

• Tanım ve sınırlar

Çalışma alanı, Beyoğlu İlçesi, Kuloğlu Mahallesi 476 (24 parselden oluşmaktadır) ve 480 (17 parselden oluşmaktadır) numaralı yapı adalarını kapsamakta ve "1.Derece Koruma Bölgesi" sınırları içinde yer almaktadır. 480 numaralı ada İstiklal Caddesi'ne dik olarak bağlanan Sadri Alışık ve Kocaağa Sokakları ile sınırlanmakta, güneyinde Turnacıbaşı Caddesi ile sonlanmaktadır. 476 numaralı yapı adası ise, Kocaağa ve Ayhan Işık Sokakları ile sınırlanmakta Turnacıbaşı Caddesi ve Gazeteci Erol Dernek Sokak ile kesişmektedir. Her iki yapı adası da İstiklal Caddesi'ne yakın konumda yer almaktadır (Şekil 1.a-b-c). Alan seçiminde; yapı adalarının ana aksa yakın konumda bulunmaları, korunması gerekli sivil mimari örneklerin yoğunluğu ve bu örnekler için envanter çalışmasının eksikliği faktörleri belirleyici olmuştur.

Şekil 1a. 476 ve 480 numaralı yapı adaları. 1b. Mahalle sınırları. 1c. Koruma Bölgesi (Beyoğlu Belediyesi Planlama Müdürlüğü, 2008)

• Arazi- işlev, yapım sistemi, tescil ve mülkiyet durumu analizleri

Beyoğlu ilçesi, Kuloğlu Mahallesi 476 ve 480 numaralı yapı adalarında yer alan 41 adet parsel için; arazi-işlev ilişkisi, yapım sistemi, tescil durumu, mülkiyet durumu, Beyoğlu Belediyesi Planlama Müdürlüğü tarafından yürütülen ve 2008 yılına tarihlenen çalışmalarından alınan veriler

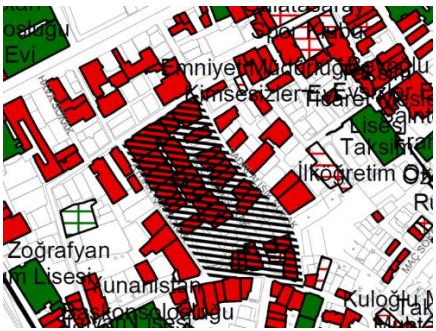
doğrultusunda incelenerek değerlendirilmiştir. Sonuçta; parsellerde çoğunlukla ticaret ve konut + ticaret + imalat işlevlerinin yer aldığı (Şekil 2), yapım sistemlerinin, iki betonarme bina haricinde yığma sistemli olduğu görülmüştür (Şekil 3). 476 numaralı yapı adasında yer alan binaların %60-%70 arası oranda tescilli olduğu veya tescil önerisi yapıldığı 480 numaralı yapı adasındaki binaların ise %50- %60 arası oranda tescilli olduğu veya tescil önerisi bulunduğu (Şekil 4), envanter çalışması yapılan 41 adet parselden 39 parselin şahsa ait olduğu, üç parselin hazine ve şahıs ortaklığında olduğu, bir parselin ise kamuya ait olduğu sonucu çıkarılmıştır (Şekil 5).

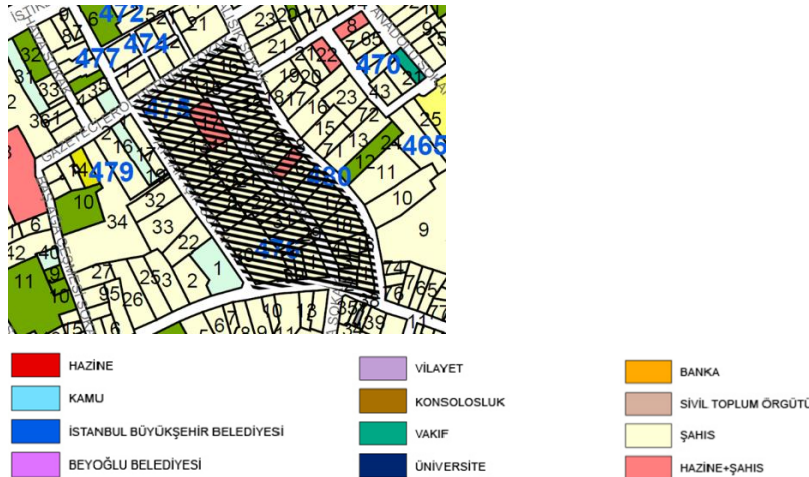
Şekil 2. Arazi -işlev analizi (Beyoğlu Belediyesi Planlama Müdürlüğü, 2008)

Şekil 3. Yapım sistemleri (Beyoğlu Belediyesi Planlama Müdürlüğü, 2008)

Şekil 4. Tescil Durumu Analizi. (Beyoğlu Belediyesi Planlama Müdürlüğü, 2008).

Şekil 5. Mülkiyet Durumu Analizi. (Beyoğlu Belediyesi Planlama Müdürlüğü, 2008).

Belgeleme Çalışması: Beyoğlu İlçesi, Kuloğlu Mahallesi, 480-476 No'lu Yapı Adaları

Belgeleme çalışması, Beyoğlu ilçesi, Kuloğlu Mahallesi 480 ve 476 numaralı yapı adalarını kapsamaktadır. 476 numaralı yapı adasında 24 adet parsel, 480 numaralı yapı adasında 17 adet parsel bulunmaktadır. Çalışmada Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) ve Türkiye Kültür Sektörü (TÜKSEK) kurumlarının "Türkiye Kültür Envanteri" projesi kapsamında, "yerleşme" ve "yapı" ölçeğinde oluşturulmuş olan "Kentsel Mimarlık Envanteri Fişleri" kullanılmıştır (Başgelen, 2003).

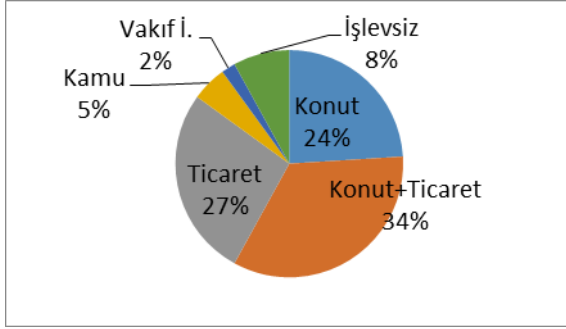
Yerleşme envanter fişi içeriğinde; belgelenen yapı adalarının içinde yer aldığı bölgenin nüfusu, topografik durumu, yaygın kat sayısı, yaygın yapıım tekniği ve malzemesi, yaygın çatı tipi, özgünlük durumu, tarihsel içerik, tescil durumu ve genel gözlemlerin yer aldığı bilgiler bulunmaktadır (Ek 1).

Anıt envanter fişi içeriğinde; belgelenen yapıyı tanıttıcı bilgiler, işlev durumu, fiziksel özellikleri, donatı bilgileri, sağlamlık ve fiziksel özgünlük durumlarının sorgulanarak değerlendirildiği bilgiler bulunmaktadır. Yapıların sağlamlık ve fiziksel özgünlük durumları çoktan seçmeli sorgulama seçenekleri ile değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda; "fiziksel özgünlük ölçütleri"; "iyi, orta, kötü" olarak tanımlanarak karşılıkları belgeleme öncesinde belirlenmiştir. Özgün durumunu koruyan yapılar "iyi"; kapı, pencere, parmaklık gibi yapı elemanlarındaki değişim, renk ve doku özelliklerinde değişim olan yapılar "orta"; kütle, gabari ve doluluk-boşluk oranında meydana gelen değişimlerden herhangi biri olan yapılar "kötü" olarak değerlendirilmiştir. "Sağlamlık ölçütleri" ise; "iyi, orta, kötü ve harap" seçenekleriyle tanımlanarak karşılıkları belgeleme öncesinde belirlenmiştir. Taşıyıcı sistem ve cephe yüzeylerinde herhangi bir bozulma olmayan yapılar "iyi", cephe yüzeylerinde bozulma olan yapılar "orta", taşıyıcı sistemlerinde bozulma tespit edilen yapılar "kötü", mevcut olmayan veya tanımlanamaz nitelikteki kalıntılar "harap" olarak değerlendirilmiştir. Envanteri çıkarılan her bir parsel için kroki ve fotoğraf albümü fişlerin ekinde bağımsız dosyalar olarak verilmiştir (Ek 2), (Ek 2'a), (Ek 2'b).

• Sonuçların Değerlendirilmesi

İşlevsel değerlendirme: Envanter sonuçlarına göre çalışma alanında; konut, konut + ticaret, ticaret (otel, eğlence-yeme içme, dükkân- depo), kamu (sağlık, güvenlik), vakıf işletmesi ve işlevsiz binalar bulunmaktadır. Çalışma alanında 10 adet konut, 14 adet konut + ticaret, beş adet eğlence-yeme içme, dört adet otel, iki adet dükkân-depo, bir adet sağlık, bir adet güvenlik, bir adet vakıf işletmesi ve üç adet işlevsiz yapı tespit edilmiştir (Şekil 6).

İşlevsel değerlendirme tablosu sonuçlarına göre oluşturulan işlev dağılımı grafiğinde çalışma alanında %24 konut, %34 konut + ticaret, %27 ticaret, %5 kamu, %2 vakıf ve %8 işlevsiz yapı dağılımı tespit edilmiştir (Şekil 7).

Şekil 7. İşlev Dağılımı

ENVANTER LİSTESİ	Konut	Konut+ Ticaret	Ticaret			Kamu		Vakıf	İşlevsiz
			Otel	Eğlence-Yeme-İçme	Dükkan Depo	Sağlık	Güvenlik		
F21c001.476.001		•							
F21c001.476.002	•								
F21c001.476.003		•							
F21c001.476.004								•	
F21c001.476.005				•					
F21c001.476.006		•							
F21c001.476.007				•					
F21c001.476.008		•							
F21c001.476.009	•								
F21c001.476.010						•			
F21c001.476.011		•							
F21c001.476.012			•						
F21c001.476.013							•		
F21c001.476.014		•							
F21c001.476.015		•							
F21c001.476.016			•						
F21c001.476.017			•						
F21c001.476.018	•								
F21c001.476.019	•								
F21c001.476.020	•								
F21c001.476.021	•								
F21c001.476.022				•					
F21c001.476.023									•
F21c001.476.024	•								
F21c001.480.001		•							
F21c001.480.002					•				
F21c001.480.003					•				
F21c001.480.004	•								
F21c001.480.005	•								
F21c001.480.006				•					
F21c001.480.007									•
F21c001.480.008	•								
F21c001.480.009		•							
F21c001.480.010									•
F21c001.480.011			•						
F21c001.480.012		•							
F21c001.480.013		•							
F21c001.480.014		•							
F21c001.480.015				•					
F21c001.480.016		•							
F21c001.480.017		•							

Şekil 6. İşlevsel Değerlendirme Tablosu

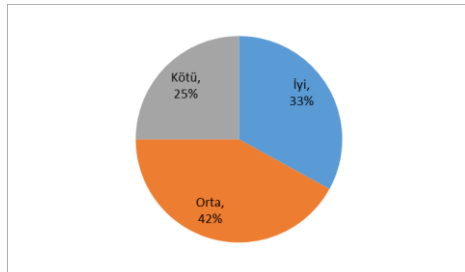
Fiziksel değerlendirme: Belgelenen 41 yapıdan 13 tanesinin fiziksel özgünlük durumu iyi, 17 tanesinin orta, 10 yapının ise kötü olarak belirlenmiştir. Fiziksel sağlık durumlarına bakıldığında ise, 22 yapı iyi, 14 yapı orta, bir yapı kötü ve dört yapı harap durumdadır (Şekil 8).

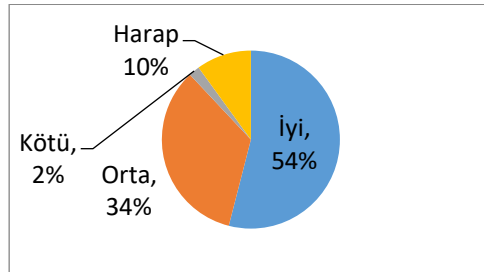
ENVANTER LİSTESİ	ÖZGÜNLÜK DURUMU			SAĞLAMLIK DURUMU				TESCİL DURUMU
	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	HARAP	
F21c001.476.001		•		•				•
F21c001.476.002		•		•				•
F21c001.476.003		•		•				•
F21c001.476.004	•			•				
F21c001.476.005		•		•				•
F21c001.476.006		•		•				•
F21c001.476.007	•			•				•
F21c001.476.008	•					•		•
F21c001.476.009		•		•				•
F21c001.476.010		•			•			•
F21c001.476.011	•				•			•
F21c001.476.012		•		•				•
F21c001.476.013		•		•				•
F21c001.476.014	•				•			•
F21c001.476.015	•				•			•
F21c001.476.016	•			•				•
F21c001.476.017	•				•			•
F21c001.476.018	•				•			•
F21c001.476.019	•				•			•
F21c001.476.020	•			•				
F21c001.476.021			•	•				
F21c001.476.022		•		•				•
F21c001.476.023			•				•	
F21c001.476.024	•			•				
F21c001.480.001		•			•			•
F21c001.480.002		•		•				
F21c001.480.003			•				•	•
F21c001.480.004	•			•				•
F21c001.480.005		•			•			•
F21c001.480.006			•		•			•
F21c001.480.007			•				•	
F21c001.480.008		•			•			•
F21c001.480.009		•			•			•
F21c001.480.010			•				•	•
F21c001.480.011		•		•				•
F21c001.480.012			•	•				•
F21c001.480.013			•	•				
F21c001.480.014			•	•				
F21c001.480.015		•			•			•
F21c001.480.016			•		•			
F21c001.480.017			•	•				

Şekil 8. Fiziksel Veriler Tablosu

Fiziksel veriler tablosu sonucunda yapıların fiziksel özgünlük ve fiziksel sağlamlık durumları dağılımını gösteren iki ayrı grafik oluşturulmuştur. Fiziksel özgünlük durumu grafiğine göre yapıların %33'ü iyi, %42'si orta ve %25'i kötü durumdadır (Şekil 9). Fiziksel sağlamlık durumu grafiğine göre %54'ü iyi, %34'ü orta, %2'si kötü ve %10'u harap durumdadır (Şekil 10).

Şekil 9. Fiziksel özgünlük durumu

Şekil 10. Fiziksel sağlamlık durumu

Envanter sonuçlarının genel değerlendirmesi

- Verilerin parsellerde süregelen mevcut işlevler ve binaların fiziksel özgünlük ve sağlık durumları doğrultusunda değerlendirilmesi sonucunda aşağıda sıralanan sonuçlara ulaşılmıştır.
- Envanter verileri doğrultusunda oluşturulan işlevsel, fiziksel özgünlük ve sağlık durumuna ait verilerin işlendiği iki ayrı tablonun birlikte değerlendirilmesi sonucunda, özgün işlevi dışında farklı işlevlerle de olsa kullanılan binaların, fiziksel özgünlük ve sağlık durumlarının iyi ve orta olarak tanımlanabileceği görülmüştür.
- İşlevsiz kalıp kullanılmayan binalar ise değerlendirme ölçütlerine göre kötü ve harap olarak tespit edilmiş olup fiziksel özgünlük ve sağlıklarını yitirdikleri görülmüştür.
- İşlevsiz olduğu tespit edilen üç binanın tescil durumlarına bakıldığında bunlardan ikisinin tescilsiz olduğu görülmüştür.
- İşlev dağılımı tablosuna bakıldığında bölgenin mevcut sosyo-ekonomik yapısının konut ve ticaret ağırlıklı sürdürüldüğü görülmüştür.
- Ticaret mekanları içinde özellikle otel ve yeme-içme mekanları gibi turizm ağırlıklı işlevlere sahip yapı gruplarının fiziksel sağlık ve özgünlük açısından konutlara oranla daha iyi korunduğu görülmüştür.

Çalışmadan çıkan sonuçlar doğrultusunda: bölgenin günümüzde süregelen sosyal ve ekonomik yapısına uygun olarak, alan rehabilitasyon sürecinin turizm ağırlıklı işlevler ile yürütülmesinin mümkün olabileceği söylenebilmektedir.

Bölgede bulunan sivil mimarlık örneği yapıların belgeleme çalışmalarının yapı adaları ve mahalle ölçeklerinde sürdürülerek, verilerin toplu analiz edilmesi ve rehabilitasyon süreçlerinin sayısal olarak ortaya konabilen analiz sonuçları doğrultusunda yürütülmesi bölgenin bütüncül korunmasına katkı sağlayacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bütüncül koruma kavramı dünyada, korumanın temel ilkelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu kavram özellikle; 2. Dünya savaşı sonrasında ciddi anlamda hasar gören Avrupa kentlerinin yeniden ayağa kaldırılması gerekliliği ile gündeme gelmiştir. Örnek olarak; İtalya- Bologna kentinin savaş sonrası onarım çalışmaları sürecinde kentin var olan kültürel, fiziksel ve sosyal değerleri bir bütün olarak ele alınmıştır. Mimar Pier Luigi Cervelatti'nin öncülüğünde yapılan çalışmalarda bir kentin tarihi kimliğinin korunmasının sadece anıt eserler ile mümkün olamayacağı savı ile kent dokusunun sivil mimarlık örnekleri, kamusal alanları ve yaşamsal faaliyetleri ile sürdürülmesi yönünde planlamalar yapılmıştır (Luca, Talo, 2012;53-54). Günümüzde Verona Kenti bütüncül korunmuş tarihi bir merkez olarak yaşamaktadır.

Çalışmanın konusu olan Beyoğlu/Pera bölgesi barındırdığı anıtsal yapıların yanı sıra sivil mimari örnekler açısından da oldukça önemlidir. Çok kültürlü bir yerleşim merkezi olan bölge, günümüzde kent merkezinde önemini korumakta, ancak ana aks dışında kalan ara arterlerde koruma sorunları ortaya çıkmaktadır. Tarihi kent merkezlerinin kimliği verilen örnekte de belirtildiği gibi yalnızca koruma altındaki anıt eserler ile değil, kent dokusunu oluşturan sivil mimarlık örnekleri, kamusal alanları, meydanları oluşmaktadır. Bu doğrultuda Beyoğlu/Pera Bölgesinde bulunan ve günümüze ulaşan sivil mimari örneklerinin korunması için parsel ölçeğinde belgeleme işlemlerinin tamamlanarak, rehabilitasyon çalışmalarının yapı adaları ve

mahalle ölçeğinde sosyal ve ekonomik yapının değerlendirilmesinin yapılarak ele alınması ve bölgenin bütüncül korunmasına yönelik sürecin başlatılması önerilmektedir.

Bu makalede, mimari mirasın korunmasında tescil, belgeleme ve mirasın çağdaş yaşama entegre edilmesinin önemi vurgulanmıştır. Buradaki amaç korunması gerekli kültürel mirasın günümüzün beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde fiziksel varlıklarını sürdürmelerini ve gelecek nesillere somut ve somut olmayan değerleriyle aktarılmalarını sağlamaktır. Bu sürecin ilk aşamasında mevcut kültürel mirasın belgelenmesi ve tanımlanması gereklidir. Tescil fişlerinin detaylı değerlendirme ölçütleri içermesi sonucunda binaların mevcut durumları, yapım dönemleri, işlev türleri vb. özellikleri ile ilgili veri tabanları oluşturulabilir. Koruma planları tüm kent ölçeğinde bütüncül bir bakış açısıyla ele alınabilir. Tescilli yapıların nerelerde yoğunlaştığı CBS yardımıyla kurulan veri tabanı ve haritalarla tespit edilerek bölgesel koruma planları geliştirilebilir. Sürecinin ikinci aşamasında toplanan verilerden yararlanılarak alanın çözümlenmesi ve değerlendirmesinin yapılması, sorun ve potansiyellerinin belirlenmesi, gelişim gereksinimlerinin ortaya konulması gereklidir.

Bu çalışmanın Beyoğlu İlçesinde yaygınlaştırılarak sürdürülmesi bölgenin bütüncül tanımlanması ve korunmasına yönelik yönetim planlarının oluşturulmasını sağlayacağı için önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahunbay, Z. (1996). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. İstanbul Yapı Endüstri Merkezi.
- Ahunbay, Z. (2013). Tarihi kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Ve Yönetimiyle İlgili Valetta İlkeleri. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0592931001536912260.pdf.
- Akın, N. (1994). Beyoğlu. Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi (Cilt. 2 s.212). İstanbul Tarih Vakfı Yayınları.
- Başat, K.B. (2007). Şehirlerdeki Güncel Farklılaşmalar: İstanbul-İstiklal Caddesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Başgelen, N. (2003). Türkiye Kültür Envanteri Kılavuzu. İstanbul TÜBA-TÜKSEK Yayınları.
- Demirarslan, D. (2006). Osmanlı'da Modernleşme/Batılılaşma Sürecinin İç Mekân Donanımına Etkileri. Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, S.15, ss.112.
- Dinçer, İ., Enlil, Z., Evren, Y. (2009). İstanbul'un Koruma Alanlarının Değerlendirilmesi. Megaron, S. 3(3), ss.10.
- Dökmeci, V., Çıracı, H. (1990). Tarihsel Gelişim Sürecinde Beyoğlu. İstanbul Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.
- Durudoğan, S. (1998). XIX. Yüzyılda Pera/Beyoğlu'nun Ekonomik Kültürel Ve Politik Yapısının Mimariye Etkileri (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Eyice, S. (1950). Galata. İslam Ansiklopedisi (Cilt. 5, s.204). İstanbul Milli Eğitim Basımevi.
- Gulli, L., Talo, F. (2012). Cinquant'anni di Esperienze Nella Gestione Dei Centri Storici In Un Caso Esempiare. Journal of The Department of Cultural Heritage. University of Macerata. Vol. 5, pp.53-54.

- Günçan, A. (1993). 19. Yüzyıl Avrupa Mimarlık Hareketlerinin Ve Batılılaşmanın Osmanlı Konut Mimarisine Etkileri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Kan, T., Binan, D. (2014). İstanbul Süleymaniye Külliyesi Örneğinde Külliye İçin Bir Yönetim Modeli Önerisi. *Tasarım Kuram*, S. 10(17), ss.94.
- Kılıç, E. (2009). XIX. Yüzyıl Sonu Batılılaşma Hareketlerinin Pera/Beyoğlu'nda Apartmanlaşma Sürecine Etkileri Ve Mimari Yansımalar (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Kardaş, Y. (2004). Tarihi Kent Merkezlerindeki Konut Değerleri Dinamizminin Analizi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Sakaoğlu, N. (1994). Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi. (Cilt.2, ss.212). İstanbul Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayınları.

EKLER:

TÜRKİYE KENTSEL KÜLTÜR VARLIKLARI ENVANTERİ		YERLEŞME		ENVANTER NO.	F21c001	
				S-B FOTO NO.	—	
				KROKİ NO.	F21c001.001	
				DİJİ FOTO NO.	—	
				GPS VERİLERİ	41°02'01.8"N 28°58'51.9"E	
ADI	BEYOĞLU	İLİ	İSTANBUL			
ESKİ ADI	PERA	İLÇESİ	BEYOĞLU			
NÜFUS	236,606	MAHALLE	KULOĞLU MAHALLESİ			
		HARİTA NO	F21C			
		HALİHAZIR NO	—			
<p>GENEL TANIM: İstanbul ilinin batı yakasında, Haliç'in kuzeydoğu kesiminde yer alan Beyoğlu ilçesi, 20 Nisan 1924 tarihinde yürürlüğe giren 491 sayılı kanunla kurulmuştur. Beyoğlu ilçesini kuzeyden Şişli ilçesi, doğudan Beşiktaş ilçesi ve güney ve batıdan Haliç ile çevrelemektedir. Yüzölçümü 8.76 km² olan ilçe, 45 mahalleden oluşmaktadır. Çalışma alanı Beyoğlu- Kuloğlu Mahallesi sınırları içinde bulunmaktadır. 476 numaralı yapı adasını Gazeteci Erol Dernek Sokak, Kocağaağa Sokak, Turnacıbaşı Caddesi ve Ayhan Işık Sokak çevrelemektedir. 476 numaralı yapı adasında 24 adet parsel bulunmaktadır. 480 numaralı yapı adasını Kocağa Sokak, Sadri Alışık Sokak ve Turnacıbaşı Caddesi çevrelemektedir. 480 numaralı yapı adasında 17 adet parsel bulunmaktadır. Çalışma alanında bu iki yapı adasının toplamı olarak 41 adet parsel bulunmaktadır.</p>						
MİMARİ ÖZELLİKLER						
TOPOGRAFİK DURUM					Yamaç	☒
YAYGIN KAT SAYISI	Tek Katlı		İki Katlı		Diğer	☒
YAYGIN YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	Kerpiç	Taş		Hatıllı taş	Tuğla	☒
	Ahşap Yığma	Ahşap karkas		Diğer		
YAYGIN ÇATI TİPİ	Düz	Kırma		☒ Diğer		
ÖZGÜNLÜK DURUMU	İyi	Orta		☒ Kötü		
	Yenilenmiş	Yeni				
ÜRETİM KAYNAKLARI						
TARİHSEL İÇERİK	Geç Osmanlı, Cumhuriyet					
TESCİL DURUMU	1.Derece Koruma Bölgesi					
<p>GÖZLEMLER: 476 ve 480 numaralı yapı adalarında 19.yy sonlarına ve 20.yy başlarına ait birçok sivil mimarlık örneği bulunmaktadır. Bu sivil mimarlık örnekleri günümüzde ticaret işlevi ağırlıklı olarak değişik fonksiyonlarda varlıklarını devam ettirmektedir. Yapıların sağlamlık durumu değişiklik göstermekle birlikte genel olarak iyi olarak gözlemlenmiştir. Özgünlük durumlarının da binaya göre değişiklik gösterdiği gözlemlenmiştir.</p>						
KAYNAKÇA:						
ARAZİDE HAZIRLAYANLAR	Beste Seda AYDIN			TARİH	05/10/2017	
ARAZİDE KONTROL EDENLER				TARİH		

EK 1: Türkiye kentsel kültür varlıkları yerleşme fişi örneği

TÜRKİYE KENTSEL KÜLTÜR VARLIKLARI ENVANTERİ										ANIT		ENVANTER NO: F21c001.480.013	
										FOTOĞRAF NO:		---	
										DİJİTAL FOTOĞRAF NO:		F21c001.480.013.001	
										YAPİ		✓ SAHDAM NO:	
										KENTSEL ÖZG		KİRKİT NO:	
										DOĞA ÖZGESİ		HARİTA NO: F21c	
												GPS VERİLERİ 41°02'03.0",28°58'51.7"	
YERLEŞİMİ													
İL: İSTANBUL			İLÇESİ: BEYOĞLU			MAHALLE KÜLTÜREL MAHALLESİ							
SOKAK VE KAPI NO: SADRİ ALŞİR SOKAK NO:24				PARKI TA: 25		ADA: 480		PARSEL: 13					
ADI:										ÖZGÜN İSLEMİ: KONUT		GÜNÜMÜZDEKİ İSLEM: KONUTLARI	
ANITIN BULUNDUĞU BÖLGENİN NEFESİ:										KONUT ALANI		TİCARET ALANI	
										KONUT + TİCARET ALANI		ENDÜSTRİ ALANI	
										MERKEZİ İS ALANI		DİĞER ALAN	
										KAMU / HİZMET ALANI		BOS ALAN	
										DİĞER			
YAPININ BÖLGE İÇİNDEKİ KONUMU										BİTİŞİK		AYRIK	
										✓		KÖŞE	
YAPITURU													
										KONUT		SARAY	
										KONAK		YAU	
										EV		MUSTAFA	
										DİĞER			
										KONUT YAPILAR		TİCARET YAPILARI	
										SUNULAN YAPILAR		GÜVENLİK YAPILARI	
										SU YAPILARI		SAĞLIK YAPILARI	
										YONETİM İLETİŞİM YAPILARI		ULUŞIM YAPILARI	
										LAMA		KERVANSARAY / HAN	
										FABRİKA		OKUL	
										KALE		HAMAM	
										SİFARHANE		HUKUMET KONAĞI	
										KİLİSE		ARASTA	
										ATÖLYE		SUNYAN MEKTEBİ	
										SÜR		ÇEŞME	
										SİNAGOĞ		BEDEŞTEN	
										HAL BİNASI		KİTAPLIK	
										EĞİLA		SEBİL	
										MEDRESE		ÇARŞI	
										DEPO		MUZE	
										KARAKOL		SARINÇ	
										HAPİSHANE		AYAZMA	
										SU KEMERİ		DISPANSER	
										POSTAHANE			
										DİĞER			
KENTSEL ÖZGE										SKEZE / BİHİM		KÖPRÜ	
										YOL		MEYDAN	
										SAAT KULESİ		HEYKEL	
										SOKAK JAMBASI		TABIRLA / LEVHA	
										HAVUZ		KUYU	
										MIZARLIK		DİĞER	
DOĞA ÖZGESİ										ORMAN		KÖRÜ	
										BOSTAN		BAHÇE	
										PARK		AĞAÇ	
										KUMSAL		SAYAK	
										DİĞER			
DÖNEM										ANTİK		ORTAÇAĞ	
										İSMAİLİ		CUMHURİYET	
YAPIM TARİHİ / YÜZLÜ: 20.YY										VAZİT		KDK	
MALSAHİBİ										SARIMINDAN SORUMLU KURULUŞ		KDK	
DEVALET										VAKİF		DİĞER	
										ÖZEL		DEVLET	
YAPAN										VAKİF		DİĞER	
										YAPTIRAN			
YAPININ FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ													
YAPININ GİRİŞİ										YAPYA GİRİŞİ		✓	
YAPININ KAT ADEDİ										BODURUM		2 KATLI	
										ÇOK KATLI		✓ TERAS	
										CI HANNUMA		DİĞER	
TAZİNİSİSTEMİ													
PİMİS										BETONARME KARKAS		ÇELİK KARKAS	
										FİDAN TUĞLA		FİDAN TAŞ	
										FİDAN TUĞLA- TAŞ ALMAŞIK		FİDAN KERRİÇ	
										KARMAŞIK SİSTEMLER		DİĞER	
ORTU TÜRÜ										BİTİŞİK ÇATI		BİRMAÇALI	
										DUZ ÇATI		DİĞER	
ORTU MALZEMESİ TÜRÜ										ALATIRKA KİREMIT		MARBİLYA KİREMITİ	
										TAŞ		TOPRAK	
										BEFON		ETERİT	
										DİĞER			
SAÇAK TÜRÜ										SAÇAKSIZ		✓ DAR SAÇAK	
										GENİŞ SAÇAK		DİĞER	
KONUT PLAN TİPİ										İÇ SOFALI		DİŞ SOFALI	
										EYVANLI		ANLULI	
										AVLU / BAHCİ DUVARI ÖRTÜSÜ		BAHÇELİ	
										TUGLA		TAŞ	
										ALMAŞIK		DİĞER	
										HARPUŞ TA		KİREMIT	
										DİĞER			
ANA CEPHE													
KAPLAMA MALZEMESİ										SUNDIRMA		AHŞAP	
										TAŞ		TUĞLA	
										DİĞER		SIVA	
										DİĞER		SALKON	
										ÇIKMA LİSTU SALKON		DİĞER	
										SALKON KÖRÜLÜĞÜ		TAŞ	
										METAL		DİĞER	
FENÇERE										KİMYETİN		ÇİFT KANATLI	
										TEK KANATLI		TEPE	
										DİĞER		GİRİŞ KAPISI	
										KEMERLİ		ÇİFT KANATLI	
										TEK KANATLI		DİĞER	
FENÇERE ÖZGESİ										GİRİŞ KAPISI		AHŞAP	
										MAZEMESİ		METAL	
										DİĞER		DİĞER	
KEPENEK										PAIRMAKLIK		KAFES	
										RİNKU CAM		DİĞER	
										YANGIN DUVARI		SACA	
										PLİ BOĞRÜNDE		KONKOL	
										ÇÖRTEN		KUSUVİ	
										DİĞER			
TEKNİK DONATI													
ELEKTRİK										SU		KANALİZASYON	
										İSİTME KALORİFER		SOBA	
										DİRTA		TİPİ	
										DİĞER		TEKNEKSEL	
SAGLAMLIK DURUMU										HARAP		KÖTÜ	
										DİRTA		TİPİ	
										DİĞER		İNANIM GÖRMÜŞ	
ÖZGÜNLÜK DURUMU										KÖTÜ		DİRTA	
										TİPİ			
ARAZİDE HAZIRLAYANLAR										Beste Seda AYDIN		TARİH	
												05.10.2017	
ARAZİDE KONTROL EDENLER												TARİH	

EK 2' a. Türkiye kentsel kültür varlıkları anıt fişi örneği

EK 2'b. Envanter eki- Kroki örneği

EK 2c. Envanter eki-Fotoğraf albümü örneği